

Indochine Union postale
Un an... 8 \$ (0) Un an... 10 \$ 00
Six mois... 5 00 Six mois... 6 00

Annales Légales

0430 la ligne de 6 points sur justification de 9 cétros quelle que soit la page.

Annales Commerciales

On traite à forfait

Đông-Pháp Thời-Báo

Le Courrier Indochinois

BẢO QUẢN

71, đường Mac-Mahon, 71

SAIGON

Đầy thép nói (Téléphone) SỐ : 324

Đông-Pháp Nguyệt-Quê
Một năm... 8 \$ (0) Một năm... 10 \$ 00
Năm năm... 5 00 Năm năm... 6 00

Mua báo phải trả tiền trước

Mandat và thơ để gửi cho

M. NGUYỄN-KIM-ĐÌNH

Đầy thép nói (Téléphone) SỐ : 324

NĂM THỨ NHẤT SỐ 50

NGÀY THỨ SÁU

14 SEPTEMBRE 1923

Tổng-lý kiêm Chủ-Bút

NGUYỄN-KIM-ĐÌNH

東法時報

MỖI TUẦN XUẤT BẢN 3 LẦN NGÀY THỨ HAI, THỨ TƯ, THỨ SAU

NHƠN QUẢN TAI NẠN

Tạo-hóa sanh loài người để cho ở trên mặt trái đất này, coi ý thì là thương yêu muốn cho bề ở an được no ấm, nên làm cho có chỗ đất thấp để cấy lúa, chỗ đất cao để lập vườn, rồi lại còn làm cho có rừng rậm non cao để chứa cầm thú cho loài người dùng, và có rạch sâu sông rộng để nuôi cá tôm cho loài người hưởng. Tạo-hóa có lòng thương nên làm cho loài người ăn sẵn đồ ăn, ở sẵn chỗ thuận tiện như vậy, mà sao lại còn khiến chi cho có những tai ương hoạn nạn như cuộc chiến tranh, như bệnh truyền nhiễm, như hồng-thủy, như địa chấn, như núi lửa, như bão tố, mà làm cho loài người thế thảm, nghiệp tàn thân vong, kẻ quấy người phải, kẻ dữ người lành đồng vui lẫn thán danh chung trong một trận?

Hay là Tạo-hóa thấy nhơn-quần mượn tiếng tấn bộ văn minh, giữ đạo nghĩa nhơn đạo đức mà làm những điều ác nghiệt như kẻ giết hiếp người đó, kẻ khờn hiếp người đại, kẻ mạnh hiếp người yếu, dù đồng một loại người như nhau mà không chịu thương yêu nhau, không chịu cứu giúp nhau, lại ganh ghét nhau, hờn giận nhau, thù oán nhau, nên Tạo-hóa mới khiến cho những tai ương hoạn nạn nổi trên đó để mà kính giới loài người chăng?

Sự hành động của đấng Tạo-hóa người phạm để gì mà thấu được. Tuy vậy mà thuở nay mỗi khi có tai biến thì người ta thương hay bàn bản luận luận, nhà đạo đức lấy sự thương phạt thiên liên mà làm tôn-chỉ thì nói tai biến là việc của trời bày ra để răn dạy loài người; còn nhà triết học do tâm-lý mà làm chủ-hướng thì lại nói rằng tai biến là việc rủi ro tự nhiên cho trời không ghen ghét chi loài người, mà người cũng chẳng phải hết thấy đấng làm lồi nên phải chung nhau mà chịu tai nạn.

Tội vốn chẳng phải là người đạo đức, mà tội cũng không thuộc trong vực triết học, bởi vậy cho nên tôi không dám định cho cái lý-thuyết nào làm, còn cái lý-thuyết nào làm. Nhưng mà tôi có ý ta tế sát, mà tôi tưởng đức-giả có lẽ nhiều người cũng ưa tế sát như tôi, bởi vậy chúng ta dòm thấy từ bắt đầu thì thấy thế kỷ cho đến ngày nay cuộc văn minh của loài người, như là của người ở châu Âu châu Mỹ phát minh rất rực rỡ, rất mau lẹ hơn mấy thế kỷ trước bội phần. Mà kể từ đầu thì thập thế kỷ cuộc văn minh phát, thì cũng kể từ đầu thì thập thế kỷ sự tai nạn của loài người coi lại to tác hơn lớp xưa.

Xin ai nhớ lại mà coi, cuộc chiến đấu tuy dòi nào cũng có, song dòi nay coi lại thường mà lại dữ dội hơn dòi xưa. Vừa bước

qua nhĩ thập thế-kỷ thì liền có trận giặc vạn-quốc phạt Trung-Hoa làm cho người Tào đến ngày nay mà bồi thường binh phí chưa rồi. Cách 4 năm sau là năm 1904 lại có cuộc Nga Nhứt chiến tranh làm cho dân hai nước chết kể gần 10 muôn. Cách ít năm sau nữa là năm 1911, lại có thêm cuộc Ý Thổ chiến tranh nữa; trận giặc này vừa yên thì mấy nước nhỏ ở trong vùng đất Balkans là nước Grécô, nước Serbie, nước Bulgarie, nước Roumanie liền hiệp cùng nhau mà đánh với Turquie (Thổ-nhĩ-kỳ), đuổi Turquie qua gần hết địa giới Âu-châu rồi lại trở đánh lẫn nhau cho đến năm 1913 mới thái bình được. Âu-châu yên tĩnh vừa mới một năm thì lại nổi một trận giặc long trời động đất là trận 1914 đến 1918 các dân tộc trong hoàn cầu phần nhiều đều có chịu vào và số người chết kể có lẽ vứng đến 10 triệu. Những cuộc chiến tranh làm tổn sanh linh như vậy mà loài người coi cũng không tôn, nên dân nước Tào cứ đánh nhau hoài, mà lúc này đây nước Italie (Ý-đại-lợi) lại còn muốn đánh nước Grécô (Hi-lạp) nữa.

Tai nạn về chiến đấu đã làm cho thế thảm loài người, kẻ mất chồng mất con, kẻ tàn gia tận sản, mà lại còn nhiều tai nạn khác nữa nghĩ thiệt rất đờn đau. Chẳng nói chi cho xa, nội năm nay đây loài người coi bị tai họa cũng đủ nhiều rồi. Cách mấy tháng trước bên Tây-Tân thuộc Trung-quốc, dân bị đất động và núi lửa chết hơn ba ngàn người, bên Sicile thuộc nước Italie (Ý-đại-lợi) bị hòn núi lửa Etna khạt ra, tuy dân không chết bao nhiêu, song ruộng vườn nhà cửa hư hao nhiều lắm. Ngày 18 aoút mới rồi đây tại Hưởng-Côn lại bị bão tố làm cho tàu chìm rất nhiều và dân chết kể đến 65 người, rồi hôm đầu tháng này bên nước Nhứt-Bôn lại bị đất sụp, nước dâng, làm nát Đông-Kinh (Tokio) tiêu mất hải-khẩu Hoàn-Tân (Yokohama) và hư hại nhiều thành khác nữa, số người chết kể lối 20 muôn.

Trong nước ta chúng ta cũng chẳng tránh khỏi tai biến. Ngoài Thanh-Hóa nước lụt vừa giết, thì kể trên Cao-Bằng Lạng-Son lại bị lụt nữa. Ngoài Trung-Kỳ Bắc-Kỳ vừa yên thì kể tỉnh Châu-Độc trong Nam-Kỳ bị ngập, lúa sạ, lúa dăm, lúa cấy đều chìm hết. Tuy dân ta tạo biến mà không tổn mạng bao nhiêu, song vườn ruộng tiêu lụi, cửa nhà tan tác, ấy cũng là một việc chẳng may lắm.

Cơ trời gồm ghiết, con người ai có thấy chăng? Tôi thăm ước ao sao những tai nạn kể trên đây đã làm hại loài người mà cũng day được loài người, đứng đứng hiếp đáp nhau, đứng giành giành nhau, kẻ mạnh thường người yếu, kẻ giỏi giúp người dở, kẻ khôn khuyên người dại, mừng đồ dĩa-dắc nhan mà an hưởng cảnh thái hữu tình của đấng tạo hóa.

VIÊN-HOÀNH.

THƠ CỦA NGƯỜI AN DẬT NHÀ NÔNG BI HẠI

Thưa người, lúc này dân sự ở miền Hậu-Gian lấy làm khốn khổ, mà tôi nghe đất thì nhà nông ở Nam-kỳ chỗ nào cũng chẳng được vui.

Có lẽ ngài cũng đã hay rằng từ hôm đầu tháng Septemre cho đến nay ruộng trong tỉnh Châu-Độc nước ngập lênh láng, lúa hạt dạt chết hết không còn một đọt. Số dân trong tỉnh kể đến 1 triệu người chẳng có một người nào mà không bị thiệt hại về nước lụt này. Đường từ Châu-Độc về Núi-Sam và đi Tà-keo nhiều khúc nước ngập, xe chạy không được. Ở trong đồng nhà thì nước ngập lên tới mái nên dân sự phải leo lên gò lên nong rồi che chời che giạt mà ở đó. Tại châu-thành Châu-Độc phía trong cũng ngập hết, duy mặt tiền cao nên nước chưa ngập tới, nhưng mà cầu tàu đã ngập còn lộ hai cột lồng đèn mà thôi.

Trong tỉnh Longxuyên và Sadee nước cũng cao hơn mấy năm trước rất nhiều, ruộng có nhiều chỗ lúa cũng hạt dạt chết hết. Tuy vậy mà Longxuyên với Sadee thiệt hại chát đĩnh mà thôi, duy có tỉnh Châu-Độc mùa thì này chát là không có lúa. Nước có bị không lên nữa, mà dầu bây giờ nước giết nhà nông cũng không làm ruộng được, bởi vì lúa giống đầu còn mà làm, mà dầu có giống thì mùa cũng trở rồi làm sao cho kịp.

Sự hại mùa tôi đã thấy rõ rồi, mà sự hại rấp bây giờ tôi sợ cũng chẳng khỏi bởi vì nhà cửa trong tỉnh Châu-Độc hư hết, lúa gạo trôi hết, chừng nước giết dạt lúa trong tỉnh dầu còn đủ cho dân ăn, mà lâu lâu này lại lên giá cao lắm, thế thì tôi sợ dân Châu-Độc chẳng khỏi cơ cần rấp bây giờ.

Bực trị thế & Nam-kỳ mấy năm nay hề nghe xử nào bị tai nạn thì lật dật quyền tiền mà cứu giúp. Chẳng biết nay dân trong tỉnh Châu-Độc bị khốn đốn đây mấy đặng có nên lòng tình sự tế cấp hay chăng.

Tôi lại còn nghe rằng ở Mytho, Gocong, Tanan ruộng gò không có đủ nước mà cấy nên nhà nông lấy làm bối rối lắm. Theo cái cảnh tượng hình-tế bây giờ đó thì dân Nam-kỳ lúc này đương gặp khốn gian nan, mà qua năm tới sự cũng không được phá tác. Tình cảnh như thế có ai buồn chăng? Tôi chắt có buồn thì là mấy người nghèo ở trong ruộng như tôi đây mới biết buồn, chờ mấy viên quan đầu thế họ lãnh lương cũng đủ, mấy phá-hộ bắt quá là góp lúa thiếu chát đĩnh mà thôi, nên có ai buồn mà hỏi. Nhơn-tình 1 Nhơn-tình Ai cũng thương người giàu, chờ có ai thêm thương kẻ nghèo mà làm gì!

Nam-Trung-Tâu.

Công văn lược lược

THIỆN-BỒ

Thầy Nguyễn-vân-Uôn, cựu Trợ-giáo hậu-bộ nay đang trở vào ngạch cũ và giao cho quan Chủ-tỉnh Bentré sử dụng.

Thầy Trần-quan-Thông, có bằng cấp sơ-học dạy dỗ vào ngạch Trợ-giáo hậu-bộ và giao cho quan Chủ-tỉnh Vinhlong sử dụng.

Thầy Nguyễn-vân-Thinh, có bằng cấp sơ-học dạy dỗ vào ngạch Trợ-giáo hậu-bộ và giao cho quan Chủ-tỉnh Sadee sử dụng.

Có Lâm-ngọc-Nữ, nữ Trợ-giáo hậu-bộ ở trường Nữ-học-đương (Saigon) nay dời về Giadinh, tùy quan Chủ-tỉnh sử dụng.

Có Tô-thị-Tức, có bằng cấp sơ-học dạy dỗ vào ngạch nữ-Trợ-giáo hậu-bộ và giao cho bà Đốc-học trường Nữ-học-đương sử dụng.

Thầy Nguyễn-thái-Nguyên, Điều-đương y-sanh thì-sai hạng nhì ở Nhà-thương Bentré, nay giao cho quan Đốc-học trường Collège Mytho sử dụng, thế cho thầy Nguyễn-vân-Ôn, đã từ trần.

Theo lời nghị quan Thống-độc Nam-kỳ ngày 5 Septemre 1923:

Thầy Nguyễn-vân-Hình và Dương-Tư có bằng cấp sơ-học dạy dỗ vào ngạch Trợ-giáo hậu-bộ và giao cho quan Chủ-tỉnh Tânan sử dụng.

Thầy Phạm-v-Nam và Trịnh-Thái có bằng cấp sơ-học dạy dỗ vào ngạch Trợ-giáo hậu-bộ và giao cho quan Chủ-tỉnh Châu-Độc sử dụng.

Thầy Tăng-linh-Mai, Giáo-tập hậu-bộ ở trường sơ-học Cần-đước (lính Cholon) nay giao cho quan Chủ-tỉnh Mytho sử dụng.

Thầy Lê-vân-Hồ có bằng cấp sơ-học dạy dỗ vào ngạch Trợ-giáo hậu-bộ và giao cho quan Chủ-tỉnh Cholon sử dụng.

Thầy Hồ-vân-Sum, có bằng cấp sơ-học dạy dỗ vào ngạch Trợ-giáo hậu-bộ và giao cho quan Chủ-tỉnh Sadee sử dụng.

Có Nguyễn-thị-Hoan, có bằng cấp sơ-học dạy dỗ vào ngạch Nữ-trợ-giáo và giao cho quan Chủ-tỉnh Sadee sử dụng.

Hương truyền

TỤC BỨC SẮT CON GÁI Ở TRIỀU-TIÊN

Ở Triều-Tiên đàn bà con gái rất trọng trinh-tiết: trong gia-dinh cũng ngoài với xã-hội đối với người không cho tự do chút nào. Lúc con gái còn ở nhà cha mẹ chưa lấy chồng, thím chỉ nếu rui trong thấy người ngoài thì lấy làm sỉ nhục; có đứa nào rui không giữ được tiết-bạch, rườm rà thường trong nhà cha mẹ bức bắt tự sát, sợ để mang tiếng xấu tới người ngoài.

Về việc về chồng, đầu mới đính hôn trước cũng chưa hề thấy mặt nhau lần nào, mà chẳng may người con trai chết đi, thì người con gái ấy tức là phải ở góa, thủ tiết suốt đời vậy. Quyền lựa chọn cưới gả toàn ở cha mẹ hai bên, như là bên con gái thì cha mẹ cũng hết sức cao-điều giữ gìn cho con gái mình, bất kỳ nhà nào cũng phải có người quen kẻ thuộc làm mai mối mới chịu trao lời.

Tự-do kết-hôn ở trong bọn đàn-bà con gái Triều-Tiên cho là tội đại-ác, cái sự tình ái mở miệng nói ra thì lấy làm hổ thẹn lắm. Cái tập tục ấy ở các nước bên Đông-pháp ta xưa nay nước nào cũng thế, nhưng ở bên Tây, Nhứt-bôn hay nước minh thì vợ chồng trước khi lấy nhau còn dờ dặt mặt, chứ ở Triều-Tiên sự ấy là một sự phi-thường hẳn hừ lắm.

CỦ-LAO MỚI NỒI LÊN

Chắc có lẽ ai cũng còn nhớ rằng mỗi vài tháng đây ở biển Đại-Thanh, gần miền Đông-pháp, có một cái cu-lao núi lửa nổi lên, kể lên cu-lao Poulo-Cécir de Mer mà Nhà-nước Đại-pháp đã nhận lấy. Mới đây lại có một cái cu-lao khác mới nổi lên, cách cái cu-lao kia chừng hai dặm. Cái cu-lao này bề dài chừng 18 thước, cao hơn mặt nước đặng sáu tá.

Cáo bạch

Kể từ ngày nay tờ Đông-Pháp Thời-Báo đã in tại Nha-in của Bôn-quan mới lập. Cuộc sắp đặt gần đây, nên Bôn-quan mới thì in đàng Nha-in ở Ngủi MINH, chẳng hề mấy mới hay trước trở nên số thứ hai và thứ tư ra không đặng, việc ướn trước thì có nên không có cho chư khản quan hay trước kịp, vậy nay Bôn-báo kính xin chư quí vị rộng tình thứ lỗi.

TỈNH QUẢNG-TÂY TRỞ NÊN MỘT XỨ AN CƯỞP

Từ Liêu-châu qua tới Ngô-châu, mỗi chỗ mỗi có an-cướp. (Liêu-châu ở bên phía tỉnh Quói-châu, Ngô-châu ở bên phía tỉnh Quảng-đông cách xa lắm.)

Từ lâu báo có thông tin rằng: «lời ba năm trở lại đây nơi tỉnh Quảng-tây khách đi thuyền dưới sông thường bị an-cướp. Quân an-cướp có đoàn-thể, có khí giới súng ống đủ. Có một người kia ta đi dưới một chiếc tàu nhỏ đi từ Liêu-châu qua Ngô-châu, đường xa hai trăm năm mươi mấy dặm, trong tàu chẳng có bao nhiêu khách, ta có gặp một người trai ăn nói nhỏ nhẹ lắm. Ban đầu thì với ta người đó là đầu-đẳng của an-cướp, đi đây đặng thu tiền mồi-lộ cho chẳng phải đi chơi. Khi tên trai ấy ăn cơm có nói với ta rằng: bọn nó không làm binh đội thì không sao mà sống đặng. Ban đầu thì cả tàu bình yên, từ chiều tới Thạch-long, tự an-cướp mới trị-giá, với nửa đêm mới xong, qua mỗi chỗ mỗi đặng tiền, đến ai thứ ba, đôi một ngàn, năm-đến sáu không đặng, cầm lại hết một ngày, từng phải đóng tiền ngàn rồi nó mới thả. Dưới tàu đã có người đầu đẳng chịu bảo-hộ thì chắc rồi, mà không chắc đặng. Khi tới một khúc nữa, ở trên bờ kêu tàu ghé rồi bới sam-bản ra, thấy có đầu đẳng nó ở đó nó trở lại hết; đi khúc nữa ở trên bờ kêu lớn rằng: tàu đậu lại đó, rồi cũng

bới sam-bản ra bọn này rước đầu-đẳng nó lên bờ, liền đó nghe có tiếng súng thì chủ tàu biết việc không xong, vội mở máy chạy riết. Trên bờ bắn xuống tàu, chủ tàu bị một vết nơi đùi, bọn tàu bị vết cũng bợn, có một người bị vết nặng, một lát tức hơi. Còn ta may khỏi bị thương, thiệt ta thấy rõ mặt sông Quảng-tây bây giờ là ở an-cướp.»

(Dịch trong Huê-không nhứt-báo.)

PHÊ-BÌNH:

Cái nội tình của nước Tàu ngày nay rất thảm, Chánh-phủ thì chia hai Nam Bắc, quyết làm cho hai cho tàn, nổi binh lương cung sấp đã hết hơi, còn một nỗi sơn-khẩu bất-khâm nó lên lên mà khluây rồi nữa. Kể gian thì lo sợ, kể nghèo thì đói rách trăm bề, không trộm cướp lấy chi ăn, vì cả nước gặp cơn nguy khốn.

Xét ra cho kỹ, đại phủ-gia bên Tàu ngày nay còn thua mấy chủ bán đậu-phộng rang và mì-thánh bên xứ mình. Bán đậu-phộng rang mà mang cái thùng đi xoay xoay rao «hầm xì phá xán» om-sồm, bán mì-thánh cũng tự-do, để gánh xuống rồi kho bãi miếng nghe lóc-cóc. Vậy cũng đủ vui. Hèn chi lời ngạn-ngữ nói «Ninh vị thái bình khuyên, thảng tác loạn ly nhơn», là vậy đó.

N. T.

Thờ lực kim tiền

Trong tay đã sẵn đồng tiền, Mắc đầu đổi trắng thay đen khó gì. U, thật có như vậy, trong tay đã có sẵn một số tiền khá to để lấy đó mà chi tiêu, cũng đời được chuyện dữ hóa ra lành, đều quay trở nên phải. Có tiền con trâu nòi con chó cang có kẻ ừ, mà giết thóc mà chó cang con người, đem tiền ra lo lót dứt nhét, ăn đầu nặng cách nào cũng kết thành nhẹ nhẹ. Lời tục nói: Có tiền mua tiên cũng được, song nói chớ thật mà nghe, có tiền mua ông quan cũng dễ!

Sanh nhâm lúc kim-ngân thời đợi, trên ông quan, dưới thăng dân, để mấy ai thoát khỏi cái vòng tội lỗi về kim tiền hay chưa? Đồng tiền tám bạc không hiểu nó có cái ma-lực thế nào, mà nó xây đời được lòng người, nó sửa tánh ngay ra nết vậy, nó khiến người trí hóa đờn ngu? Công việc xảy ra hằng ngày mà các báo thường biến chế, những là cha tử con, gái bỏ chồng, ông quan hà lạm, kẻ dẫn hối bị ở tù, bao nhiêu chuyện như thế, lại không phải vì tiền mất bởi tiền bạc mà ra hay sao?

Những kẻ tham lam tiền bạc là người có tội, mà những kẻ đem tiền bạc trên họ trước con mắt người ta, cốt để đầu hôn phách rồi dắc dần những người ấy sa vào vòng tội lỗi, để đờn, với tội cho mình, thì tội lại nặng hơn; mà đối với xã-hội nhơn-quần, mình lại là con sâu phá hại!

Nước ta mỗi việc mới còn khuyết diêm, kể từ nông, công, thương, nghệ, chẳng có việc nào có thể gọi là hoàn toàn được. Vậy thì cái số tiền bạc đư giả của liệt vị phú-gia há không nên đem ra mà sanh lợi với người hay sao? Không nên lấy một mớ mà làm việc phúc đức, cứu kẻ thấy tai, giúp người cơ cần, rộng lòng nhơn, mở tai nghe, hầu xây đắp nền tân hóa cho đất nước nhà hay sao?

Ồi! Nước suy dân kém, đồng giồng rộ phần, cứ mạnh hiếp yếu, sang nạt bần, bảo làm sao người ngoài bang không khinh rẻ? Mà những đờn ấy không phải đi ở nơi liệt vị phú-gia lợi dụng đồng tiền không nhằm lợi mà ra hay sao?

Như tại một quận kia ở miền Hậu-gian có một đồng giồng có hơn các đồng trong hạt. Người có học thức cũng nhiều, bẻ ăn xử phải tay phong lưu lắm. Trong nhà bước ra thì ở-tô chực rước, dưới sông thì ghé đờn, ghé hầu, một tiếng kêu, mười tiếng dạ, nào anh tr, cậu tằm, nào chú bầy thấy ba, kẻ rước người đưa, coi đồng tiền như đất cứt.

Kể từ thầy Cai dẫn xuống cậu xã, ai nấy đều nói sẵn một sợi dây liên lạc với người ở trong Toà-bộ và Toà-án. Họ chung đặng hết lòng cho có một số tiền khá to để lấy đó mà chi tiêu, cũng đời được chuyện dữ hóa ra lành, đều quay trở nên phải. Có tiền con trâu nòi con chó cang có kẻ ừ, mà giết thóc mà chó cang con người, đem tiền ra lo lót dứt nhét, ăn đầu nặng cách nào cũng kết thành nhẹ nhẹ. Lời tục nói: Có tiền mua tiên cũng được, song nói chớ thật mà nghe, có tiền mua ông quan cũng dễ!

Người làm đầu là V. T. năm 1909 có bị Toà Longxuyên buộc tội lập hội kinh hình hết 3 tháng, may khéo liệu nên thoát khỏi rập rày. Bởi thế có, mạnh nhiều, cho nên kẻ nào cũng cố ngưỡng lòng, làm sao rồi cũng bị hại. Những khách thương-hộ ta nhà rên xiết, những người lương thiện tăng nhĩ giao đầu. Nào dụ gái có chồng, thuộc người đoạt vợ, chém giết lẫn nhau. Vì thế mà xảy ra lắm chuyện kết oan sanh thù, đăm chiêu thương thương, các báo cũng nhiều phen ghi chép. Ở đầu lại không có làng, có đồng, ông Quận, thầy Cai, nhưng để đàng gi, cái báo bao nhỏ nhỏ để chữ lán-thâu kia, chưa sẵn ứng họ tài-thần, việc gì «đi ra cũng an trọt.

Ồi! Ông Quận có công bình, thầy Cai có ngay thẳng, cũng khó vãn đáp với chúng muốn, lòng mua, thế thì đó đợc cũng về kẻ sức yếu thế có chịu phước thiệt hại!

Đó cái cách sai tiền bạc của người giàu có nước ta hiện nay phần nhiều là thế. Một lý ruyền năm mươi đồng, một câu ca mà lấy chực bạc, mua danh tiếng, chực tước quyền, nhờ nhẹ lòn cúi bề trên, khoái nại dưng kẻ dưới, gạt người góa bụa, hiếp kẻ thế coi bày chước quí, dưng mưa thần mà giết dân hại đồng! Dầu được việc mà hao tổn bao nhiêu cũng chẳng kể, chớ còn nhìn ra một tháng một nguồn bạc để mua nhứt-báo mà xem thì đó tại không có ngày giờ coi, cho ra mặt người ham công tác việc. Chớ tình thiệt là để tiền đờ đặng có cho chớ sự lờ lăm, hay là để giờ rảnh mà đi về đàn-bà, ghé con gái.

Nước ta hiện nay nhơn tâm như thế, bảo làm sao trình-độ quốc dân không một ngày một thời bộ. Những bậc thượng lưu có dạ mẫn nước thương dân, bây giờ mới tính làm sao đây?

Ồi! Có tiền lảng phi đồng tiền, Những con người đây là điển chơng, Ưng sanh là đấng nam nhĩ!

HUYỀN-TRÁI-SƠN,

Điền-chủ ở Thốnh-t.

